

Datum
2010-03-15

Ärendenummer
511-1015-09

Vic-natur/NVR-Id:
2002382

Skötselplan för naturreservatet Norrnäs udde i Ljungby kommun

Datum
2010-03-15

Ärendenummer
511-1015-09

Innehållsförteckning

BESKRIVNINGSDDEL	3
1 Syftet med reservatet.....	3
2 Administrativa data.....	4
3 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning.....	5
4 Områdets bevarandevärden.....	6
4.1 Natura 2000	6
4.2 Geovetenskapliga värden	6
4.3 Biologiska värden.....	7
4.4 Kulturrehistoriska värden.....	7
4.5 Turism och friluftsliv.....	8
4.6 Byggnader.....	8
5 Genomförda inventeringar och dokumentation.....	8
PLANDEL	9
6 Skötselområden.....	9
6.1 Bevarandemål för hela området.....	9
6.2 Generella riktlinjer & åtgärder för hela området	10
6.3 Skötselområden	11
7 Tomtmark och byggnader	15
8 Jakt och fiske.....	15
9 Bränder, storm, m.m.....	16
10 Barnperspektivet.....	16
11 Utmärkning.....	16
12 Dokumentation och uppföljning	16
12.1 Uppföljning av skötselåtgärder.....	16
12.2 Uppföljning av bevarandemål.....	17
12.3 Dokumentation och inventeringar.....	17
13 Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder	18
14 Ansvar för skötsel, dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder, bevarandemål och gynnsamt tillstånd.....	18
15 Revidering av skötselplan.....	19
BILAGOR	19
a. Skötselplanekarta.....	19

BESKRIVNINGSDDEL

Nornäs udde är en långsträckt drumlin som bildar en udde i sydvästra delen av sjön Bolmen. Den norra delen av udden är sedan år 1996 naturreservat och där växer naturligt uppkommen bokskog med 120-140-åriga träd. En del äldre ekar finns också. Området har gallrats flera gånger, men hyser ändå en värdefull kryptogamflora. Uddens södra del utgörs av en blandlövsskog bestående av 60-70-årig bok och ek med inslag av planterad rödek. I norra delen av denna har ett flertal värdefulla kryptogamer identifierats. I södra delen av området finns en gammal gårdstomt med husgrunder, och runt dessa växer framförallt ek, lönn och hassel. Här finns också rikligt med död ved. Längs uddens strandkant löper en strandvall som minner om vattennivån innan sänkningen av Bolmen på 1840-talet, nedan denna finns ett stråk av sumpskog, främst bestående av klibbal och björk.

1 Syftet med reservatet

Syftet med naturreservatet Nornäs udde är att bibehålla och öka den biologiska mångfalden genom att bevara och skapa nya livsmiljöer för de växter, djur, svampar och lavar som är knutna till äldre bok- och ädellövskog med gamla och ihåliga träd och hög andel död ved. Målet är en luckig och ljus skog med hög andel gamla och grova träd samt död ved i alla nedbrytningsstadier. Naturliga processer eller skötselåtgärder som efterliknar dessa ska verka för att skapa en flerskiktad skog.

Bok (i första hand) och ek (i andra hand) ska gynnas och gran ska aktivt begränsas. Förekomster av introducerade arter (t.ex. rödek) ska också aktivt begränsas. Död lövträdsved som uppkommer naturligt eller genom skötselåtgärder lämnas kvar i reservatet.

Inom ramen för detta syfte ska naturreservatet även främja allmänhetens möjligheter till friluftsliv och naturupplevelser samt bevara och framhäva utvalda kulturspår i området.

2 Administrativa data

Tabell 1. Administrativa data för naturreservatet

Namn:	Normäs udde	
NVR-Id:	2002382	
Län:	Kronobergs län	
Kommun:	Ljungby	
Församling:	Annerstad	
Läge:	Udde i sjön Bolmen ca 7,5 km NV Annerstads kyrka, ca 5,5 km NO Byholma	
Gränser:	Enligt karta, se bilaga 1 till beslutet	
Areal:	Totalt: 20,5 ha	Land: 20,5 ha Vatten: -
Fastigheter och markägarkategori:	<i>Fastigheter</i> Sundranäs 1:6	<i>Markägarkategori:</i> Sveaskog AB
Servitut:	Fiskerättighet: Sundranäs 1:6f1	
Sakägare:	Enligt bilaga 3 till beslutet	
Förvaltare:	Skogsstyrelsen Kronobergs distrikt	
Fastighetskarta:	5D0d	
Terrängkarta	5DSV	
Naturgeografisk region:	Sydsvenska höglandets och Smålandsterrängens myrrika västsida	
Riksintressen:	Friluftsliv – Bolmenområdet (FG 07-01) Yrkesfiske – Bolmen (1)	
Natura 2000, kodnamn	SE0320130 - Norrnäsudd	
Natura 2000, areal	11,5 ha	
Natura 2000, typ	SCI (Site of Community Importance, d v s bevarande av livsmiljöer för växter och djur)	

Tabell 2. Naturtyper enligt Natura 2000

Rapporterade arealer 2005 till Natura 2000-nätverket inom EU.

Natura 2000-typ		Arealer (ha)	
kod	Namn	Rapporterad	Inventerat:
9110	Bokskog av fryle-typ	11,5	-

Tabell 3. Prioriterade bevarandevärden

Typ	Värde
Markslag	Skog
Naturtyp	Boskog, ädellövskog, triviallövsog.
Strukturer	Gamla träd, senvuxna träd, grova träd, död ved i olika nedbrytningsstadier.
Arter	Bokvårtlav(NT), bokkantlav(NT), kortskaftad parasitpik(NT), lunglav(NT), fällmossa, klippfrullania, porslinsnagelskivling, mindre hackspett (NT), stjärtmes.
Friluftsliv	Stigar

Tabell 4. Naturtyper enligt nuvarande förhållanden och enligt bevarandemålen

Naturtyp	Areal enligt nuvarande förhållanden (ha)	Areal enligt bevarandemålen (ha)
Triviallövsog	5,5	2,5
Triviallövsog med ädellövinslag	3	2,5
Ädellövskog	15	18
SUMMA	20,5	20,5
Produktiv skogsmark	20,5	

3 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Norrnäs udde har en markanvändningshistoria som sträcker sig tillbaka till stenålder. I området finns omkring 300 röjningsrösen som vittnar om ett forntida åkerbruk och längst ut på udden finns diffusa spår av en stenåldersboplats. Vid Norrnäs och näraliggande Sundranäs har gårdsbebyggelse funnits sedan medeltiden, det tidigaste belägget är från 1326. Marken och gårdarna övertogs år 1530 av kronan. Båda gårdarna fungerade under 17- och 1800-talen som boställe åt högre officerare i länet. Gården Norrnäs revs 1931 och idag finns endast spår kvar i form av husgrunder och stengärdesgårdar.

Den del av Norrnäs udde som idag är bevuxen med äldre boskog har historiskt sett utgjorts av skogsbevuxta utmarker och använts till bete och ollontäkt. Efter att betet upphörde i början av 1900-talet har skogen gallrats några gånger, men sedan 1991 har den fått utvecklas fritt. Även större delen av den mark som idag är yngre ädellövskog med ek, bok och rödek hörde till gårdens utmarker.

Området kring den gamla gårdstomten som idag är bevuxen med blandade lövträd utgjorde gårdens ängs- och åkermark. Äldre markanvändning i området kan bl.a. ses på *"Karta över öppna åkerjorden till överste löjtnants bostället Norrnäs uti Kronobergs län, Sunnerbo härad och Annerstad socken, avmätt år 1816"*. En utförlig karta finns också över *"F.d. kompanichefsbostället 1 mantal Sundranäs No:1 med 1/2 mantal Norrnäs No:1, Annerstads socken, Sunnerbo härad uti Kronobergs län"* nertecknad 1907.

I området finns spår av de sjösänkningar som gjorts i form av strandvallar. Den största strandvallen härrör från den senaste sänkningen på 1840-talet. På östra sidan av udden gjordes viss landvinning i och med denna sänkning. Nedan strandvallen växer idag sumpskog med klibbal och björk. Sjön Bolmen regleras sedan 1950 via vattenkraftverket i Skeen. Via Bolmentunneln som mynnar i Skeen förs sedan 1987 dricksvatten till sydvästra Skåne i Sydvattnens regi.

4 Områdets bevarandevärden

4.1 Natura 2000

Yttersta delen av Norrnäs udde ingår i det Europeiska nätverket Natura 2000, för skydd av naturtyper och arter. I området finns naturtyper som är listade i art- och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG). Norrnäs udde klassas som typen SCI (=Site of Community Importance). Sverige förbinder sig att skydda och vårda dessa områden så att en gynnsam bevarandestatus för områdets arter upprätthålls. En bevarandeplan för Natura 2000-området har upprättats och fastställts. Det främsta syftet med området är att bibehålla den gamla bokskogen med dess typiska arter.

4.2 Geovetenskapliga värden

Nornäs udde är en långsträckt, låg drumlin, uppbyggd kring en bergkärna. Berggrunden består av grå, ådrad gnejs och går i dagen på ett ställe på uddens östra sida. Jordarten utgörs i huvudsak av morän, i södra delen av området finns dock en isälvsavlagring.

4.3 Biologiska värden

Längst ut på udden växer en äldre bokskog som på vissa ställen hyser stora biologiska värden. Här finns en värdefull kryptogamflora med bl. a. de rödlistade* lavarerna bokvårtlav (*Pyrenula nitida*, NT), bokkantlav (*Lecanora glabrata*, NT), lunglav (*Lobaria pulmonaria*, NT) och kortskaftad parasitspik (*Sphinctrina turbinata*, NT). De tre förstnämnda arterna föredrar ofta ett skuggigt läge och återfinns vanligen endast i äldre bokskogar med lång kontinuitet av träd. Den sistnämnda arten lever parasitiskt på porlav (*Pertusaria pertusa*) och hittas oftast på solbelysta äldre bokar och ekar. I området förekommer också lönnlav (*Bacidia rubella*), havstulpanlav (*Thelotrema lepadinum*), fällmossa (*Antitrichia curtipendula*) och klippfrullania (*Frullania tamarisci*) som alla är ovanligare arter knutna till äldre ädellövträd.

Direkt söder om den äldre bokskogen ligger en tät blandädellövskog bestående av yngre ek och bok med inslag av planterad rödek (*Quercus rubra*). I norra delen av denna har ett flertal värdefulla kryptogamer identifierats, såsom fällmossa, klippfrullania, havstulpanlav och porslinsnagelskivling (*Oudemansiella mucida*). I södra delen av området kring den gamla gårdstomten växer framförallt ek, lönn och hassel.

Nedan strandvallen som löper längs hela strandkanten finns ett stråk av sumpskog, främst bestående av klibbal och björk. I strandskogen har den rödlistade mindre hackspetten (*Dendrocopos minor*, NT) iakttagits.

*Den av Artdatabanken fastställda rödlistan innebär en klassning av växter och djur som är hotade eller missgynnade i Sverige. Klasserna är följande: missgynnad (NT), sårbar (VU), starkt hotad (EN) och akut hotad (CR).

4.4 Kulturhistoriska värden

Större delen av området utgörs av fossil åkermark. Omkring 300 röjningsrösen* finns dokumenterade och längst ut på udden har man funnit rester av en boplatz från stenålder. I norra delen av området, på moränryggens krön, finns en övertorvad stensättning med oklar funktion och på uddens östra sida, nära strandvallen, finns två gropar som kan ha använts för kolning. I sydvästra delen av området kan man fortfa-

rande se husgrunder och stengärdesgårdar efter det gamla bostället Norrnäs, rivet 1931.

*För Riksantikvarieämbetets fornminnesbeteckningar, se nedan under 5. *Genomförda inventeringar och dokumentation.*

4.5 *Turism och friluftsliv*

Området är välbesökt av närboende och är med sin ljusa bokskog, rika kulturmiljö och vackra läge vid Bolmen mycket värdefullt för friluftslivet.

4.5.1 *Tillgänglighet*

Reservatet nås enklast via skogsbilväg, avfart till denna är skyltad från väg 545 vid Byholma. Udden kan angöras med mindre båtar eller kanoter.

4.5.2 *Känslighet för slitage och störningar*

I dagsläget är slitaget på reservatet relativt begränsat och bedöms inte påverka reservatet eller dess organismer i allt för hög grad. En kraftigt förhöjd besöksfrekvens skulle dock kunna förorsaka skador på naturen.

4.5.3 *Anläggningar*

Ett bord med bänkar är utplacerat på åsryggen ungefär mitt i reservatet.

4.6 *Byggnader*

Inom reservatet finns inga byggnader.

5 **Genomförda inventeringar och dokumentation**

Fornlämningsregistret: Annerstad 40:1 (stenåldersboplats - bevakningsobjekt), Annerstad 45: 1 & 2 (gropar - övrig kulturhistorisk lämning), Annerstad 44:1, 46:1 och 167:1 (stensättning, fossil åkermark med röjningsrösen, torplämning - fasta fornlämningar).

Gärdenfors U. (ed.)2005. Rödlistade arter i Sverige 2005 – The 2005 Red list of Swedish Species, Artdatabanken.

- Lantmäteriet, 1816. "Karta över öppna åkerjorden till överste löjtnants bostället Norrnäs uti Kronobergs län, Sunnerbo härad och Annerstad socken".
- Lantmäteriet, 1907. "F.d. kompanichefsbostället 1 mantal Sundranäs No:1 med 1/2 mantal Norrnäs No:1, Annerstads socken, Sunnerbo härad uti Kronobergs län".
- Länsstyrelsen i Kronobergs län, 1989. Kronobergs Natur. Naturvårdsprogram för Kronobergs län.
- Länsstyrelsen i Kronobergs län, 2001. Grus, morän och berg i Kronobergs län.
- Länsstyrelsen i Kronobergs län, Sänkta och utdikade sjöar i Kronobergs län.
- Naturbruk AB, 2006. I Ebbe Skammelssons kölvatten - Välkommen till trakterna runt Bolmen och Unnen.
- Naturvårdsverket, Stockholm. Löfgren, R. & Henriksson, S. (red). 2004. Skyddsvärda statliga skogar. Delrapport över uppdrag om naturvärdesbedömning av viss skog. Götaland. Naturvårdsverkets rapport 5340.
- Skogsvårdsstyrelsen, 2003. Nyckelbiotopsinventeringen i Kronobergs län.
- Sveriges Geologiska Undersökning, 1986. Berggrundskarta över Kronobergs län, Serie Ah nr 10.
- Sveriges Geologiska Undersökning, 1988. Jordartskartan 5D Värnamo SV, Serie Ae nr 93.

PLANDEL

6 Skötselområden

Området är indelat i 3 skötselområden (i ett fall med tillhörande delområden), vilka utgår från den markanvändning eller skötsel som ska genomföras, se även skötselplanekartan (bilaga a).

6.1 Bevarandemål för hela området

Målet för reservatet är att bevara och öka naturvärden knuten till äldre bok- och ädellövskog. Skogen ska på sikt ha en flerskiktad och luckig struktur med träd i varierande åldrar och död ved i alla nedbrytningsstadier.

Datum
2010-03-15

Ärendenummer
511-1015-09

Äldre och senvuxna lövträd ska gynnas. Detta gäller i första hand bok, i andra hand ek. Gran och främmande arter (t.ex. rödek) ska inte förekomma. Den döda veden ska bestå av både liggande och stående multnande träd och grenar samt vara av varierande grovlek. Förekomsten av hålträd ska vara god.

Strandskog av al och björk ska finnas till förmån för exempelvis hålhäckande fåglar.

De kulturhistoriska värdena samt värden för friluftslivet ska bevaras eller ökas.

6.2 *Generella riktlinjer & åtgärder för hela området*

Skogen ska i huvudsak formas genom naturliga processer eller av skötselinsatser som efterliknar naturliga processer - exempelvis behovsinsett luckhuggning för att åstadkomma en olikåldrig struktur eller skapande av död ved genom ringbarkning, fläkning av grenar, lätt bränning och liknande.

Gran och rödek ska aktivt begränsas.

Lövträdsved som genereras vid skötselåtgärder ska lämnas att multna inom reservatet men får flyttas inom reservatet om den bedöms hindra friluftslivet. Om veden flyttas ska den om möjligt inte kapas upp.

I samtliga skötselområden ska den döda vedens volym på sikt uppgå till minst 20 % av den levande vedens volym.

Hålträd ska skapas för att förbättra förutsättningarna för t.ex. hålhäckande fåglar och vedlevande insekter.

Trädfällning, markberedning och andra skötselåtgärder ska ske på sådant sätt att fornlämningar inte skadas. Om så behövs för att säkerställa förnygringen av bok och ek i området får dock markberedningsåtgärder utföras fläckvis, med hänsyn tagen till naturvärden och fornlämningar. Mindre områden med självsådda ungplantor får också vid

Datum
2010-03-15Ärendenummer
511-1015-09

behov hägnas in för att skyddas mot viltbete. Stängsel ska tas bort då det inte längre behövs.

Strandskog av al och björk lämnas huvudsakligen till fri utveckling. Mindre siktluckor i strandskogen får dock tas upp i anslutning till grillplats om sådan anlägges.

För att främja friluftslivet samt synliggöra natur och kulturvärden ska stigar hållas öppna. Träd och grenar som hänger över stigar och riskerar att skada allmänheten får fällas.

6.3 Skötselområden

Skötselområdena beskrivna i skötselplanen är:

Typ av skötselområde	Antal delområden	Areal (ha)
1. Ädellövskog - bok	2	12,5
2. Ädellövskog - ek, bok	1	6,5
3. Blandlövskog	1	1,5

6.3.1 Skötselområde 1: (a-b) Ädellövskog - bok (12,5 ha)

Beskrivning:

Området utgörs idag av äldre, gallrad, rakstammig bokskog med små inslag av äldre ek. Bokarna är ca 120-140 år gamla, enstaka träd kan vara uppemot 180 år. Andelen död ved är låg. Föryngring av bok finns på ett fåtal ställen där naturliga luckor i trädskiktet bildats. Längs åsryggen i mitten av området (delområde b) växer ett flertal gamla, senvuxna bokar med de rödlistade lavarterna bokvårtlav (NT), bokkantlav (NT), lunglav (NT) och kortskaftad parasitpik (NT). Här är inslaget av död ved något högre.

I södra delen av skötselområde 1 är bokarna något yngre och inslaget av ek större.

Bevarandemål:

- Minst 90 % av arealen ska utgöras av bokskog av fryletyp (9110)
- Åldersvariationen ska vara god men andelen gamla och grova träd ska på sikt vara hög.
- Den döda vedens volym ska på sikt uppgå till minst 20 % av den levande vedens volym. Torrakor ska finnas. Alla förmult-

ningsstadier av död ved ska finnas representerade och förekomsten av hålträd ska vara god.

- Gran och rödek ska inte förekomma.
- De rödlistade lavarerna bokvårtlav, bokkantlav, lunglav och kortskaftad parasitpik som idag förekommer i området ska finnas och sprida sig i området.
- Kulturspår ska bevaras.

Skötselåtgärder:

I skötselområde 1a ska luckor successivt skapas genom att bocar fälls eller skadas (t.ex. genom hel eller partiell ringbarkning, fläkning av grenar, skapande av hål eller lätt bränning vid basen.) Detta för att på sikt öka mängden solbelyst död ved och få till stånd en förnygring av bok. Senvuxna träd och träd med rödlistade arter, eller träd med värdefulla strukturer såsom hålbildningar, savstråk m.m. ska inte fällas.

I delområde 1b ska inga träd fällas. I hela skötselområde 1 får dock röjning och fällning av sly och yngre träd som tränger äldre bocar och ekar ske om behov finns (förutsatt att de träd som tas ned saknar rödlistade arter eller värdefulla strukturer enligt ovan).

Gran och rödek ska i förekommande fall fällas. Gran tas ut ur området, rödek lämnas kvar.

6.3.2 Skötselområde 2: Ädellövskog – ek-bok (6,5 ha)

Beskrivning

Två områden med relativt tätvuxen yngre skog (ca 60-70 år gammal) av framförallt ek och bok. Ek dominerar men boken blir mer talrik mot nordost. Inslag av rödek och gran finns. Mängden död ved är liten. I det sydliga området är graninslaget större.

Områdena utgör viktiga förstärkningsytor till den äldre bokskogen i skötselområde 1, och förbättrar de långsiktiga möjligheterna för att Norrnäs udde som helhet i framtiden ska kunna bibehålla en hög biologisk mångfald. Med rätt skötsel och genom att området skyddas ges möjlighet för den unga lövskogen att utveckla höga naturvärden.

Bevarandemål:

- Minst 90 % av arealen ska vara bevuxen med ädellövskog, företrädesvis bok och/eller ek.
- Skogen ska ha en öppen och flerskiktad struktur.
- Gran och rödek ska inte förekomma.
- Åldersvariationen ska vara god men andelen gamla och grova träd ska på sikt vara hög.
- Den döda vedens volym ska på sikt uppgå till minst 20 % av den levande vedens volym. Torrakor ska finnas. Alla förmultningsstadier av död ved ska finnas representerade och förekomsten av hålträd ska vara god.
- Kulturspår ska bevaras.

Skötselåtgärder:

All gran ska fällas, röjning av gran ska sedan ske vid behov. Större granar ska tas ut ur området.

All rödek ska fällas eller skadas på annat sätt så att dess reproduktion i området upphör (t.ex. genom hel eller partiell ringbarkning, fläkning av grenar, skapande av hål eller lätt bränning vid basen.). Detta skapar luckor där föryngring av bok och ek kan ske. Fällda träd lämnas i området för att skapa substrat åt t.ex. vedlevande svampar och insekter. Röjning av gran och nyuppkommen rödek ska sedan ske vid behov, veden lämnas även fortsättningsvis i reservatet.

Död ved och luckor i trädsiktet ska fortlöpande skapas vid behov. Detta kan exempelvis göras med hjälp av ringbarkning eller bränning. Åtgärder för att skapa hålträd görs vid behov.

6.3.3 Skötselområde 3: Blandlövskog (1,5 ha)Beskrivning:

Yngre lundlik skog av blandade trädslag (företrädesvis lönn, hassel, ek, rödek, gran och björk), naturligt uppkommen kring den gamla gårdstomten vid bostället Norrnäs. En hel del död ved förekommer.

Bevarandemål:

- Området ska vara bevuxet med lövträd, varav minst hälften av virkesvolymen ska utgöras av ädellövträd.
- Gran och rödek ska inte förekomma.
- Åldersvariationen ska vara god men andelen gamla och grova träd ska på sikt vara hög.
- Den döda vedens volym ska på sikt uppgå till minst 20 % av den levande vedens volym. Torrakor ska finnas. Alla förmultningsstadier av död ved ska finnas representerade och förekomsten av hålträd ska vara god.
- Kulturvärdena kring det gamla bostället Norrnäs ska bevaras och synliggöras.

Skötselåtgärder:

Kulturspår kring det gamla bostället Norrnäs ska hållas fria från vegetation och död ved. Träd som faller över de gamla husgrunderna ska sågas upp på plats och flyttas (utan att skada kulturlämningar eller mark, om möjligt för hand) till annat område inom reservatet. Buskar och sly ska röjas bort i anslutning till husgrunderna så att dessa synliggörs. Detta görs även fortlöpande.

Död ved och luckor i trädsiktet ska skapas vid behov. Detta kan exempelvis göras med hjälp av ringbarkning eller bränning. Åtgärder för att skapa hålträd görs vid behov.

En informationstavla som berättar om gårdens historia och den historiska markanvändningen på Norrnäs udde och ska sättas upp i anslutning till husgrunderna.

6.3.4 Skötselområde 4: FriluftslivBeskrivning:

Nornäs udde är genom sin ädellövskog och sitt vackra läge vid Bolmen mycket värdefullt för friluftslivet.

Bevarandemål:

- Reservatet ska vara tillgängligt för allmänheten.
- Iordningsställd parkeringsplats ska finnas.

- Informationsskyltar om reservatet ska finnas. På skyltarna ska det bland annat finnas information om ädellövsskog och dess arter samt betydelsen av död ved i skogen.
- Strövstigar ska finnas, om det behövs för att tillgängliggöra området.
- Rastplats ska finnas.
- Skyltar med hänvisning till reservatet bör finnas vid allmänna vägar.

Skötselåtgärder:

En parkeringsplats ska iordningsställas vid den redan befintliga vändplanen strax utanför reservatet. Förvaltaren ska träffa ett avtal med markägaren angående nyttjandet av marken för parkering.

Informationstavlor ska sättas upp vid parkeringsplatsen, längs stigen in i reservatet, samt, om behov finns längst ut på udden.

Den befintliga rastplatsen ska rustas upp, vid behov får denna flyttas till ett område med bättre utsikt. Grillplats får anläggas.

Skötselområde 1 saknar i stort sett stigar men är generellt sett lättframkomligt och sikten är god. Då död ved skapas och skogen föryngrar sig kommer siktförhållandena och framkomligheten att försämrats, och om behov uppkommer ska stigar iordningsställas även i skötselområde 1. Omkullblåsta träd och grenar som försvårar stigarnas framkomlighet och som bedöms vara farliga för besökare ska flyttas till annan plats inom reservatet.

7 Tomtmark och byggnader

Inga byggnader finns.

8 Jakt och fiske

Jakten är utarrenderad. Enligt föreskrifterna krävs förvaltarens tillstånd för att utfodra vilt och anlägga åtel.

9 Bränder, storm, m.m.

Vid händelser som medför att stora mängder träd dör och/eller faller omkull vid t.ex. storm, insektsangrepp, brand eller översvämning gäller följande. All död lövträds- och tallved lämnas i området, men veden får vid behov flyttas till annat skötselområde. Om dessa händelser medför mycket stora mängder ris och toppar får delar av dessa tas ut från reservatet. Stigar och andra anordningar hålls snarast möjligt fria från nedfallna och hängande träd.

Brand i skogen ska släckas.

10 Barnperspektivet

Skyltar med information om reservatet, stigar, eventuell grillplats, m. m ska vara utformade och tillgängliga för både barn och vuxna.

11 Utmärkning

Reservatsgränsen ska märkas ut enligt Svensk standard (SIS 03 15 22) vilket innebär att gränsmärken målas på träd och på stolpar som slås ned i marken. Gränsmärkena ska placeras så att man kan se från ett märke till nästa. Vid gränsmarkering i skogsmark ska i gränslinjen, med 0,5 m på vardera sidan reservatsgränsen, röjas en tydlig gata. Denna gata får vid behov underhållas av förvaltaren. De träd som avverkas i gränsgatan tillfaller markägaren som också själv får ta vara på dem eller låta dem ligga kvar. Reservatsgräns som sammanfaller med fastighetsgräns ska underhållas som fastighetsgräns på sedvanligt sätt.

12 Dokumentation och uppföljning

12.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Förvaltaren ska årligen dokumentera utförda åtgärder genom att:

- ange skötselområde,
- ange åtgärdens syfte,
- ange år och månad för åtgärdens utförande,
- utföra lämplig fotografering t.ex. före och efter åtgärden.

12.2 *Uppföljning av bevarandemål*

Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning av bevarandemålen. Uppföljningen ska ligga till grund för en utvärdering av:

- om syftet med reservatet har uppnåtts,
- om gynnsamt tillstånd har uppnåtts i reservatet,
- om skötselmetoder behöver förändras,
- om en revidering av skötselplanen behövs.

Inventeringarna för uppföljningen följer Naturvårdsverkets naturtypsvisa manualer. I manualerna hänvisas det till naturtypernas typiska arter. Alla manualer var vid tiden för skötselplanens skrivande inte fastställda varför skötselplanens bevarandemål kommer att behöva revideras. Gynnsam bevarandestatus råder när de uppsatta bevarandemålen nåtts.

12.3 *Dokumentation och inventeringar*

För att dokumentera utgångsläget och möjliggöra uppföljning av bevarandemålen bör inventering av svamp och insekter genomföras.

13 Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Tabell 5 Sammanfattande prioritering av skötselåtgärder

Hela reservatet	Fällning/ringbarkning av rödek, röjning av rödekssly	Snarast och därefter vid behov	1
Hela reservatet	Fällning av gran, röjning av smågranar och gransly.	Snarast och därefter vid behov	1
Hela reservatet	Tydlig utmärkning av reservatets gränser och löpande underhåll av dessa.	Snarast och därefter vid behov	1
1a & 2	Skapande av död ved, luckor och hålträd.	Start 2010 och därefter successivt	1
3	Skapande av död ved, luckor och hålträd.	Vid behov	2
4	Nya informationstavlor om områdets biologiska värden placeras vid parkeringsplats och en bit in i reservatet	Snarast	1
4	Parkeringsplats iordningsställs	Snarast	2
4	Rastplats rustas upp	Snarast	2
4	Informationstavla om områdets kulturhistoria placeras vid den gamla husgrunden	Vid lämplig tidpunkt	3
4	Grillplats anlägges	Vid behov	3

Prioritet: 1= Högst, 2= Hög, 3= Lägre

14 Ansvar för skötsel, dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder, bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Länsstyrelsen har det övergripande ansvaret för förvaltningen av naturreservat i länet. Länsstyrelsen har i reservatsbeslutet utsett Skogsstyrelsen till förvaltare av reservatet i enlighet med 21 § FO (1998:1252) till miljöbalken. Förvaltaren har därmed ansvaret för att skötseln av reservatet följer fastställd skötselplan. Länsstyrelsen har den operativa tillsynen i naturreservat enligt MB 26 kap. Det innebär att Länsstyrelsen ska övervaka att föreskrifter, dispenser och tillstånd följs.

I första hand ska fastighetsägaren erbjudas att utföra de skötselåtgärder som framgår av fastställd skötselplan under förutsättning att det sker i samråd med förvaltaren. Om fastighetsägaren inte själv vill eller inte har möjlighet att utföra åtgärderna är det förvaltaren som ansvarar för att skötselåtgärder enligt fastställd skötselplan utförs. Virke eller avverkningsrester som genereras av naturvårdande skötselåtgärder, och som inte av naturvårdsskäl bör lämnas på platsen, får tillvaratas av markägaren. Vad som gäller för respektive skötselområde anges i skötselplanen.

Förvaltaren ansvarar för dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder. Länsstyrelsen har det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av syften, bevarandemål och gynnsam bevarandestatus.

15 Revidering av skötselplan

En översyn av skötselplanen bör göras inom 10 år för att bedöma behovet av en revidering av planen. Revideringen berör i första hand riktlinjer och åtgärder.

BILAGOR

a. Skötselplanekarta

